

Miljødirektoratet
Brattørkaia 15
7010 Trondheim

30.04.2020

Vår ref. Kristin Holme Obrestad

Deres ref.

Innspill til Klimakur 2030 fra NITO

NITO – Norges Ingeniør- og Teknologiorganisasjon er Norges største organisasjon for ingeniører og teknologer med bachelor, master og høyere grad. Vi har over 91 000 medlemmer fordelt på alle sektorer i samfunnet. NITO har medlemmer innenfor både kvotepliktig og ikke-kvotepliktig sektor.

NITO viser til Klimakur 2030 og vil takke for en god analyse om hvilke tiltak og virkemidler som kan gi minst 50 prosent reduksjon i ikke-kvotepliktige utslipp i 2030, sammenliknet med 2005, for å begrense den globale temperaturstigningen i tråd med Parisavtalen.

Det er positivt at utredningen viser det er mulig å gjennomføre nødvendige kutt. Allerede før koronakrisen var et faktum ville det vært utfordrende og kostnadskrevende å gjennomføre de nødvendige utslippskuttene som Klimakur 2030 foreslår. Med koronakrisen blir dette enda mer utfordrende, fordi vi i tillegg har en økonomisk krise som har resultert i høy arbeidsledighet og stor usikkerhet.

Samtidig gir krisen en mulighet for en nærmest «grønn omstart». NITO mener at de mer langsiktige krisetiltakene må bidra til å fremme lavutslippsløsninger, sirkulær økonomi og grønn industri slik at vi bygger et mer bærekraftig samfunn. Her spiller statens rolle som eier i store norske virksomheter en viktig rolle. NITO mener det er stort potensial for å sørge for etterlevelse av klimakrav i innkjøp og anskaffelser i alle offentlige virksomheter.

NITO mener regjeringen fortløpende må vurdere om tiltak og virkemidler som foreslås i Klimakur 2030 skal igangsettes tidligere, og ligge til grunn for vurderinger og satsinger som en del av mer langsiktige krisepakker. Dette kan bidra til grønn omstilling og økt sysselsetting.

Hovedpunkter fra NITO:

1. **Trepartssamarbeidet** er en viktig driver for grønn omstilling og å gjennomføre Klimakur 2030. Arbeidstakere sitter på stor kompetanse og arbeidsgiverne har anledning til å gå foran, vise klimaledelse og sette seg ambisiøse mål. Trepartssamarbeidet kan bidra til en rettferdig omstilling, bred forankring av beslutninger og tilrettelegging for gode løsninger for framtida.

2. **Grønn og sirkulær kompetanseutvikling.** Omstilling til et lavutslippssamfunn med en sirkulær økonomi vil kreve ny kompetanse innenfor flere områder og utdanningsnivåer. Norske ingeniører er i verdensklasse, men de trenger også kompetanseheving. De vil i all hovedsak være ansvarlige for å utvikle og implementere ny og klimavennlig teknologi. Det bør derfor tilrettelegges for at det utvikles og tilbys relevant etter- og videreutdanning til arbeidstakere på alle utdanningsnivåer, enten de er sysselsatte, permitterte eller arbeidsledige. NITO, Abelia og Circular Norway foreslo blant annet i fjor å teste ut kompetansehevende kurs til arbeidstakere i bedrifter med stort potensial for sirkulære forretningsmodeller, for å sette fart på omstillingen.

3. **Sammenhengen mellom sirkulær økonomi og utslippskutt må løftes bedre frem.** Klimakur 2030 omtaler sirkulær økonomi, men skriver også at det ikke er helhetlig vurdert, til tross for noen tiltak på matsvinn og avfallshåndtering. NITO synes det er synd at analyser for tiltak relatert til sirkulær økonomi ikke er bedre integrert, fordi det foreligger et betydelig potensial for utslippskutt gjennom sirkulær økonomi. Sirkulær økonomi er mye mer enn avfallshåndtering. Endringer i ressursuttak, design, produksjon og forbruk av produkter og tjenester, gjennom blant annet økt material- og ressurseffektivitet, vil kunne ha en klima- og miljøeffekt.

Det utarbeides nå en ny nasjonal strategi for sirkulær økonomi som er ventet fra regjeringen i slutten av 2020. NITO foreslår at det arbeides videre med en mer helhetlig tilnærming til omstilling til et lavutslippssamfunn og en sirkulær økonomi slik at tiltakene i Klimakur 2030 og i sirkulær økonomi-strategien ikke blir stående uavhengige av hverandre.

4. **Sammenheng mellom klima og miljø.** Vi savner at rapporten i større grad refererer til og knyttes opp mot andre forpliktelser mht. klima og miljø som f.eks. artsmangfold og områdevern. Av det rapporten nevner, angående for eksempel erosjon og forsvinnende dyr/plantearter, savner vi informasjon om prosessen videre rundt de faktiske funn rapporten opplyser om.

5. **Utdanningene i Norge.** En utfordring for Norge er å utdanne nok folk med riktig kompetanse til å møte framtidens utfordringer. Vi trenger arbeidstakere som har den nødvendige kompetansen til å gjennomføre Klimakur 2030 og omstilling til en sirkulær økonomi, og det haster. Det vil være et stort behov for ingeniører og teknologer i tiden som kommer. Grønn omstilling og industri krever grønn kompetanse, og miljøteknologiske løsninger og grønn innovasjon er avgjørende for å redusere utslippsmålene i Parisavtalen. Kompetansebygging på teknologiområdet kan gi flere arbeidsplasser og bidra til å styrke omstillingsevnen til en grønn økonomi på lenger sikt.

Undersøkelser NITO har gjort blant våre studentmedlemmer (ca 12 000) viser at bare et fåtall mener dagens utdanningsløp inneholder nok om miljø og bærekraft. NITO mener mye kan gjøres for å bedre tilpasse utdanningstilbudet ved norske skoler og universitets- og høyskoleutdanninger med tanke på grønn nærings- og teknologiutvikling. Vi må utdanne ingeniører, teknologer og andre yrkesgrupper til morgendagens arbeidsmarked. NITO mener det er behov for tettere samarbeid mellom universiteter og høyskoler, og private og offentlige virksomheter. Samtidig må utdanningsinstitusjonene ta sikte på å integrere miljøperspektiver i sine utdanninger.

6. **Offentlige anskaffelser** er et av de viktigste virkemidlene for grønn omstilling og for å utløse flere tiltak i Klimakur 2030. Etterlevelse av klimakrav i offentlige anskaffelser må styrkes. Miljøkrav i offentlige innkjøp og anskaffelser bør også, så langt det lar seg gjøre, integreres i de mer langsiktige krisetiltakene som regjeringen nå gjennomfører.
7. **Kommunenes rolle.** Vi savner en tydeligere overordnet plan for gjennomføring av tiltak som stiller krav til kommunene. Ansvaret og gjennomføringen for måloppnåelse ser ut til og overlates i stor grad til den enkelte kommune. Kommunenes stramme budsjetter kan gjøre det vanskelig nettopp å prioritere klimatiltak.
8. **Industrien** i Norge har redusert sine klimagassutslipp med ca. 30 prosent siden 1990, samtidig som produksjonen har økt betydelig. Norsk industri er blant verdens reneste, men må fortsatt kutte utslipp. Hvis vi derimot fører en for "stram" nasjonal klimapolitikk kan det føre til karbonlekkasje, dvs at industrien over tid avvikles, nedskaleres eller flytter til land uten klimareguleringen. En slik politikk vil føre til at de totale globale klimagassutslippene øker. Selv om Klimakur dreier seg om nasjonale utslipp mener NITO det globale perspektivet og fare for karbonlekkasje må tas med i vurderingen av tiltak.
9. **CCS** kan bli et grønt industrieventyr for Norge, og et av våre viktigste bidrag for å redusere de globale klimagassutslippene. I tillegg til å bidra til å kutte klimagassutslipp i Norge vil det norske initiativet for en fullskala CO₂-verdikjede ha stor betydning for europeiske utslipp. Norge er unikt posisjonert for å ta en ledende posisjon innen karbonfangst og -lagring. CCS kan på sikt også bidra til produksjon av grønn hydrogen ved å rense naturgass for CO₂. NITO men mener det er svært viktig at regjeringen sikrer framdriften i prosjektet mot fullskala verdikjede for karbonfangst og -lagring, med videreføring ved begge fangstanleggene både på Klemetsrud og i Brevik.

I tillegg til hovedmomenter over tar vi også med noen spesifikke kommentarer fra utvalgte kapitler:

Veitransport, kapittel 4:

- NITO støtter Klimakur 2030 sin konklusjon om at elektrifisering av veitrafikk er det viktigste tiltaket for å redusere utslipp fra personbiler, varebiler, og tungtransport
- NITO vil også fremheve tiltaket om å øke omsetningskravet i biodrivstoff

- Med tanke på den omfattende elektrifiseringen som skal finne sted for å nå utslippsmålene, er det viktig at ladeinfrastruktur bygges ut og at strømmettet er rustet for den økte belastningen som elektrifisering av veitransport (og sjøtransport) gir. Omlegging til nullutslippskjøretøy krever flere ladepunkter for elbiler og påfyllingsstasjoner for hydrogen og biodrivstoff. Informasjon og støtteordninger er viktig for å lykkes med dette. Vi ser for eksempel allerede i dag at det er kø ved ladestasjoner med hurtigladere. På kommunenes offentlige ladestasjoner er det stor pågang. Videre vet vi at mange ikke har mulighet til å lade ved egen bolig da det ikke er tilrettelagt for dette i borettslag eller sameie.
- NITO støtter tiltaket om økt overføring av gods fra vei til bane, med utgangspunkt i målet i Nasjonal transportplan om 30 prosent av transport over 300 km på vei skal overføres til bane og sjø. Det har lenge vært et mål å øke denne overføringen. NITO viser til en rapport fra Riksrevisjonen i 2018 som slår fast at dette målet enda ikke er nådd, og det ble derfor etablert en tilskuddsordning i 2017 for å øke godsoverføringen. Det må derfor vurderes hvordan man kan få til denne økningen i mye større grad de neste årene. NITO mener man bør øke satsningen, modernisere og vurdere videre utbygging av nødvendig infrastruktur innenfor jernbane og sjøtransport.
- I vei- og infrastrukturbygging går det med enorme mengder ressurser. NITO ser ikke at det i Klimakur 2030 er tatt med i hvilken grad man kan redusere utslipp fra materialforbruk i veisektoren, for eksempel gjennom materialgjenvinning og redusert materialforbruk. Her mener vi det ligger store muligheter for staten å fremme klimavennlige materialer og løsninger. NITO viser igjen til at man må styrke etterlevelsen av klimakrav i offentlige anskaffelser.
- Utvikling og bruk av ny teknologi og intelligente transportsystemer kan også øke effektiviteten og redusere utslipp fra transport. For eksempel piloteres intelligente transportsystemer for effektivisering av varetransport i Oslo-regionen. Mye av teknologien er allerede integrert i kjøretøyene. Med slike intelligente transportsystemer kan det sørges for bedre utnyttelse av kapasitet og logistikk på flere områder. Vi vet blant annet at tomkjøring med tog og lastebil er et problem. Gjennom strategisk planlegging vil transportbehovet bedre kunne ivaretas uten at utslippene øker.

Ikke-veigående maskiner og annen transport, kapittel 6

- NITO vil understreke viktigheten av tiltak som foreslås her hva gjelder anskaffelser. Offentlige sektor står for en betydelig del av etterspørsel i bygg- og anleggsektoren, som igjen står for en stor andel av utslipp fra ikke-veigående maskiner og annen transport. Her kan man involvere kommunene i større grad slik at de kan fremme reguleringer om utslippsfri anleggsdrift. Oslo kommune leder an i dette arbeidet og deres erfaringer bør deles bredt.

Industri, kapittel 8:

- Norsk industri har i utgangspunktet lave utslipp sammenliknet med andre land, fordi de baserer seg på ren energi og prosesser. Samtidig må utslippene reduseres ytterligere. NITO støtter derfor flere av tiltakene det vises til under dette kapittelet, for eksempel:

- energieffektivisering og varmegjenvinning, og konvertering av fossile brensler til fornybare alternativer – som skal redusere utslipp fra stasjonær forbrenning av brensler. Innen energieffektivisering har våre medlemmer høy kompetanse, men det bør legges til rette for økt kompetanse om dette temaet, fordi mange av tiltakene for energieffektivisering kan gjennomføres relativt raskt.
 - bruk av annen og ny teknologi – som skal redusere prosessutslipp
- Tilskuddsordning for næringsbygg: Omlegging fra fossile til fornybare energibærere er et viktig mål, samtidig som man må gjøre tiltak for smartere og mer effektiv energibruk. Teknologi kan benyttes for å lage kostnads- og energieffektive bygninger, for eksempel brukertilpasset lys og oppvarming for å spare energi. Smarte strømmålere kan bidra til at strømforbruk i private hjem reduseres. Industribygg med stor takflate har svært gode muligheter til å installere solceller for egen kraftproduksjon. Enova gir støtte til solceller i boliger - men det finnes ikke noe tilsvarende for næringsbygg. En tilskuddsordning for næringsbygg vil kunne bidra til at flere næringsbygg produserer fornybar energi.
 - Også her mener NITO offentlige anskaffelser kan bidra til å gi en omlegging i ulike bransjer gjennom å stille krav ved offentlige anskaffelser.
 - Kompetanseheving, og tiltak som bidrar til mer forskning og innovasjon er viktige for å bidra til utvikling av prosessindustrien, for å fremme blant annet gjenbruk og industriell symbiose. Det er flere etablerte næringsparker i Norge som allerede er godt i gang.

Petroleum, kapittel 9:

Karbonfangst og lagring, kapittel 11:

Forholdsvis store utslipp knyttes til deponier og avfallsforbrenning. Klimagassutslippene fra avfall består hovedsakelig av metangass fra avfallsdeponier og CO₂ fra forbrenning av avfall. Energigjenvinningsanlegget på Klemetsrud i Oslo står for eksempel for ca 14 prosent av byens CO₂-utslipp. Karbonfangst på dette anlegget er således et viktig bidrag til å nå målene på utslippsreduksjon i klimastrategien. Tiltak for økt ombruk, gjenbruk og bytteordninger slik at avfallsmengden reduseres er også viktig.

Kommunens rolle, kapittel 12:

- NITO mener kommunene har en særdeles viktig rolle i å påvirke ulike klimatiltak, enten som pådrivere og/eller tilretteleggere. De kan gå foran og inspirere næringslivet, eller de kan hindre gjennomføringen av tiltak.
- Kommunene har ansatte som har stor kompetanse om lokale forhold og bidrar til samfunnsutviklingen. NITO støtter Klimakur 2030 sine anbefalinger om å:
 - Gi kommunene en tydelig rolle i klimapolitikken – gjennom forventninger og verktøy. Dersom ansvar for gjennomføring og nasjonal måloppnåelse overlates til hver enkelt kommune bør det vurderes mer oppfølging og direktiv fra sentralt hold for å sikre gjennomføring.
 - Økt og enkelt tilgjengelig økonomisk støtte til kommuner til omstilling og investeringer, men også til kompetanseheving av ansatte.

- Satse på offentlige anskaffelser for å sikre etterlevelse og implementering av klimahensyn. Her må man sikre at kommunene får nødvendig faglig bistand og opplæring ved behov.
- Vurdere å innføre klarere krav til rapportering og systematisk integrering av klimahensyn i kommunenes beslutningssystemer. Det bør for eksempel vurderes å innføre krav til rapportering for å holde kontroll på utslippstall utenom KOSTRA (kommune-stat-rapportering).
- I tillegg til å ha en tydelig rolle i klimapolitikken er det også er stort mulighetsrom for kommunene til å bidra til en omstilling til en sirkulær økonomi. Der ressurser gjenbrukes og repareres, og hvor man tenker material- og ressurseffektivitet – som igjen kan ha klimaeffekt.
- For å øke kommunal innsats og gjennomføring bør det også vurderes om det skal opprettes fora for eksempel på regionalt nivå, der kommunene kan samarbeide om felles mål.
- NITO mener det er potensiale for kommunene å bruke trepartssamarbeidet til å arbeide fram gode og klimavennlige løsninger som en del av partssamarbeidet, medbestemmelse og tarifforhandlinger. Ansatte som sitter med kunnskapen bør involveres aktivt og lyttes til dersom de har forslag til klimatiltak. Gjennom såkalte grønne tarifforhandlinger kan det i forhandlinger på kommunalt nivå stilles krav som kan gi en positiv klimaeffekt, enten kommunal arbeidsgiver kan tilrettelegge for økt bruk av kollektivtrafikk eller forplikte seg til grønnere kommunale innkjøp.

Vennlig hilsen

Trond Markussen
President

Steinar Sørli
Generalsekretær